

Romano hangos

15 ^{Kč}

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 19 • ČÍSLO 14 • VYŠLO 18. ŘÍJNA 2017

zprávy

BRNO – Xenofobie se stává sociálně-demokratickým mainstreamem. Na kandidátce ústecké ČSSD zůstal rasista Karel Novotný, muž, který přirovnal Romy k medúzám. Na jeho notu navázal jiný muž z téže strany, Milan Hrdlička, když v zářijovém čísle zpravodaje brněnských Bohunic přirovnal migranty ke slimákům. ČSSD se tak postupně propadá na úroveň xenofobních formací Tomia Okamury či Martina Konvičky, od nichž se ještě nedávno štítivě distancovala. K podobnému odlidšťování docházelo i v nacistickém tisku před druhou světovou válkou.

PRAHA – V novém doplněném vydání vyšla ambiciózní a rozsahlá česká publikace Dějiny Evropy. Vedle různých bitev, převratů a katastrof se kniha chvályhodně snaží přiblížit také problematiku Romů a Židů.

z obsahu

Téma čísla:

Rodina a tradice

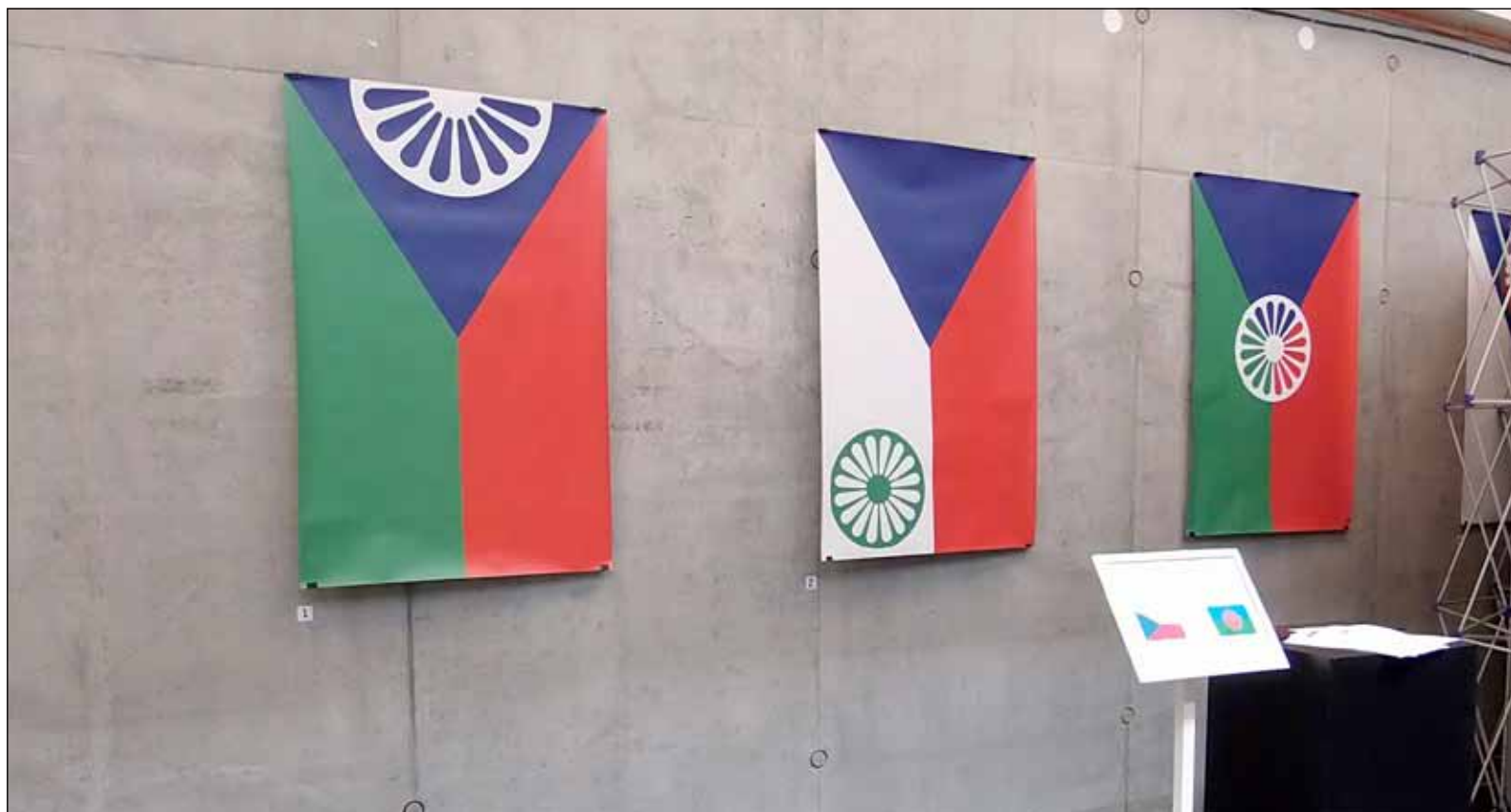
Soňa Kalejová
představuje romskou
Del Arte Gallery

strana 4

Hloupý Ervin
pokračování dvojjazýčné
povídky

strana 7

Když Romové k volbám nepůjdou, jiní ano!

Vracet se do minulosti a obviňovat za současnou romskou problematiku ROI či jiné politické subjekty je nevhodné a nemorální. V minulém režimu byli Romové součástí občanské společnosti, dnes je to menšina, která je vyloučená ze společnosti.

V demokratickém režimu se Romové stali obětmi politické a ekonomické zbabělosti. Jako rukojmí slouží ku prospěchu politikům, médiím a velké části většinové společnosti. Romové nejsou vnímáni jako ostatní občané, a už vůbec ne jako občané. Vůči Romům narůstá nenávisť, diskriminace, brutalita a rasismus. I když do integrace Romů Evropská unie investuje miliardy,

přesto chudoba Romů narůstá. Velká část z nich žije v ghettech, děti jsou pořád ve zvláštních školách, romští pracovníci jsou nezaměstnaní, a politici naprosto selhávají. Zato ale někteří jasně dávají Romům najevo, že jim cigoši vadí, a proto chtějí romské ženy sterilizovat. Jen počkejte, vy cigoši, Česko má v rukávu ještě další esa.

Exekutoři sdírají z cikánů kůži, stát z romské pracovní síly vůbec neprofituje, do parlamentu kandidují radikálové a rasisté v ulicích svobodně provolávají hesla „Čechy Čechům“, „Bilé Čechy“. Z hradu je slyšet „prasečák patří prasatům“ a Romové nechodí k volbám, oni

přece nebudou nikomu nACPávat kapsy. Tak raději trpí, živoří a stačí jim, že jen existují. Někteří Romové už ani neexistují, násilnou rukou byli odsouzeni k věčnému odpočinku. Už dost, už nechci dál psát tímto stylem, ale ještě se zeptám sám sebe. A co Romové a volby?

Po zkušenostech, které mám, si myslím, že je načase, abychom už měli solidní romskou politickou stranu. Na druhou stranu si ale myslím, že romská politická strana by měla v parlamentu okamžitě své nepřátele a odpůrce. A pokud by prosazovala jen prospěch pro Romy, tak společnost by byla jejím největším nepřítelem. Ale pokud by to bylo o nás

bez nás, tak pro romskou politickou stranu bychom byli nepřátelé my, samotní Romové. Nám nestačí mít jen politickou stranu, my Romové se musíme sjednotit a v oblasti veřejného i občanského života společně vytvořit silnou a prosperující romskou společnost. Jsem si vědom, že je to běh na dlouhou trať, ale pokud by se zřídilo i pravomocné ministerstvo pro národnostní menšiny, tak tam by mohli pracovat další romští kádři. Je už nutné sledovat miliardy z EU grantů na podporu romské integrace a řešit postavení Romů, ne jako problém Romů, ale jako problém České republiky.

Gejza Horváth
foto: Petra Oliveriusová

Štěpán Horváth: Profesionál s výborným dvojitým hákem

Štěpán Horváth

foto: Martina Houdková

Štěpán Horváth je známý romský boxer. V září bohužel prohrál důležitý zápas své kariéry. V ruském Čeljabinsku ho porazil domácí borec Magomed Kurbanov. Oba vydrželi dvanáct kol, ale bodová rozhodčí nakonec vyhlásili za vítěze Rusa. Se Štěpánem mluvila v pořadu O Roma vakeren Iveta Demeterová.

Štěpáne, můžete označit Váš zápas s Rusem Magomedem Kurbanovem za podivný?

„Ano, bylo to velmi podivné, což musel vidět i laik. V aréně se ozývaly protesty a viděli to i diváci. Dostal jsem spoustu vzkazů o tom, že jsem vítěz. Nemyslím si, že by mi lidé, kteří boxu rozumí, chtěli nějak pochlebovat. Asi opravdu viděli něco, co jsem já cítil a dal jsem to prostě najevo. Kdybych cítil, že jsem ten zápas nevyhrál, neřeknu ani slovo. Někdo tvrdí, že to bylo vyrovnané.

To možná opticky. Ale box je o tom, že soupeře trefujete a za to jste odměněni body, a tady jsem přesvědčen, že jsem byl daleko přesnější.“

Spolu s námi je tu i Váš trenér, Petr Klimoš. Jak jste hodnotil zápas Vy?

„Tvrdím, že jsme pro to se Štěpánem udělali maximum. On je profi boxer, myslím, že patří mezi světovou špičku. A na jeho trenérovi a na něm jsem nechal veškerou taktiku, já jsem jen kondiční trenér. Kdyby to mělo být spravedlivé a ten sport byl čistý, tak odjždíme s pásem. To je můj názor.“

Má Štěpán dobrou levačku?

„Výbornou. Spíš se ale zeptejte Štěpána, jak ji hodnotí, ale pro mě ji má výbornou.“ Štěpáne, co ta Vaše dvojitá levačka, Váš dvojitý hák? „Vy jste se na mě připravovala! Jak říkával i Muhammad Ali a spousta jiných super boxerů – boxer bez přední ruky, což

není jenom levá, ale když máte otočený guard, může to být i pravá...“

Vy jste pravák nebo levák?

„Pravák. A jsem rád, že mám levou vepředu. Vesměs, když vám přední ruka nefunguje jako takové to „tykadlo“, neumíte s ní pohybovat, bouchat – pak neumíte boxovat. Proto jsem ji od mala hodně cvičil.“

Štěpáne, co je právě před Vámi, na co se chystáte, na co trénujete?

„Teď jsem si potřeboval hlavně odpočinout. Nebyl to tedy odpočinek podle mých představ, ale na jiný nebyl úplně správný čas. Už začínám pomalinku trénovat, ale opravdu pomalu, spíš formou hry.“

Kdy Vám můžeme opět fandit?

„Zatím jsem se nespojil s manaže-

Pokračování na str. 2

zprávy

WASHINGTON – Prezident Spojených států Donald Trump prohlásil, že šéfové ligových týmů amerického fotbalu by měli propustit určité afroamerické hráče, mezi nimiž jsou i ti nejlepší. Problém je totiž v tom, že tito odvážní mladíci před každou nedělní hrou protestují proti latentnímu rasismu, jehož nositelem je prezident Trump. Dělají to tak, že si při poslechu americké hymny klekají na jedno koleno nebo se drží za ruce. Podle reakce prezidenta je jasné, že to vše dělají správně.

PRAHA – Před osmdesáti lety se narodil první prezident polistopadového Československa a samostatné České republiky Václav Havel. Narozeniny Václava Havla si připomenuli nejen v Praze, ale i ve Frankfurtu nad Mohanem, ve Vídni, v New Yorku a dalších světových městech. Česká mincovna vydává k nedožitým osmdesátinám bývalého prezidenta Václava Havla sadu pamětních medailí.

LONDÝN – Desítky tisíce imigrantů z muslimských zemí vyšly v britské metropoli na ulici vyjádřit svůj odpor vůči terorismu a Islámskému státu. Lidé všech věkových skupin se vydali z Hyde Parku na Trafalgarské náměstí a drželi plakáty a bannery, které označovaly teroristy za „nepřátele Alláha a lidstva“, na dalších pak byly nápisy „ISIS není islámský, ani stát“ nebo „Islám znamená mír“.

E spoločnosť a, o Roma, the o voľbi

Te visarel pes pale andro ideos, so has varekana a mek te del doš la Rojkake abo avre romane subjektenge, oda nane lačhes. Angomis has o Roma pre oda feder, dživnas la spoločnosťaha, adaďives hine andal e spoločnosť a ispidle avri. Adaďives andro demokraticko sistem os le Romen tele peken, ispiden len kije phuv. Sogalinen sar otroka le politikenge, le medijenge the la spoločnosťake. Le Romen nane oja paťiv sar le goren, le Romen naľikeren vaš ňisoske. Proci o Roma barol upre bari nanavist'a, diskriminacija, brutalita the o rasizmus. Hjaba hoj pre romaňi integracija del e Europsko unija bare milijardi, the avka paš o Roma barol o čoripen. But Roma dživen andro ghetti, the o čhavore hine furtom andro zvláštna školi, le Romen nane but'a a o politika nakeren perdal o Roma ňič. Ale politika den mek le Romenge te džanel, hoj lenge nane „o cigoša“ pre kedva, the vaš oda kamen le romane džuvľijen te sterilizinel. Ča užaren, vy cigoši, e Čechija mek tumenge sikhavela, ko joj hiňi. O exekutora cirden pal o Roma tele e cipa, o štatos naprofitinel la romaňa but'atar, andro parlamentos kandidinen o rasisti a o nipos avri pro trehuhara vičinel „Čechy Čechům“, „Bilé Čechy“. O prezidentos phenel „prasečák patří prasatům“ a o Roma naphiren ki o voľbi, bo nakamen ňikaske te ispidel o love andro žebi. Ta ča cerpinen, hine čore a imar nadživen, ča egzistinen. U vare-save Roma imar aňi naegzistinen, bo len murdarde o gore.

Imar nakamav avka durerder te irinel, aľe mek phučav korkoro pestar. A so o Roma the o voľbi? Pal oda, so imar prindžardom, ta gondolinav mange, hoj imar aviľa ideos, hoj amen le Romen musaj imar te avel amari romaňi politicko sera. Aľe the avka mange gondolinav, hoj amara sera bi takoj avelas andro parlamentos bare problemi, o poslanci bi džanas proci lake. A te bi mek amara sera napodporinahas amen o Roma, ta the amen bi avas proci lake. A te bi amari romaňi sera terďolas andro parlamentos ča vaš o Roma, ta e spoločnosť a bi la imar nadelas smirom tiš. Amenge nastaćinel ča hoj amen te avel politicko sera, amen o Roma pes musaj te thovas andro jekhetaňiben the musaj te sikhavas, hoj the amen sam zoraľi paťivaľi romaňi spoločnosť a. Džanav, hoj oda nadžala ča avka lokes, aľe te bi pes zathovela mek pravomocno miňisterstvos perdal o menšini, ta odoj šaj bi mek kerenas but'i the amare romane kadri. Imar musaj te del pozora pro milijardi andal e EU, so den pre amari romaňi integracija. E romaňi problematika, oda nane ča problemi le Romengere, oda imar musaj te rješinel sar čechiko problemas.

Gejza Horváth

Štěpán Horváth: Profesionál...

Dokončení ze str. 1

ry, kteří mi připravují zápasy. Vesměs je to na nich, co mi připraví a jaké najdeme společné vize. Já samozřejmě nějaké plány v hlavě mám, ale to tady nebudu prozrazovat.“

Váš zápas měl dvanáct kol. Ve které době jste se cítil nejistý?

„Mám za to, že tam byly dvě, tři kola, kdy jsem se dostal více pod tlak. To bylo dáno tím, že jsem dostal úder do zátylku...“

To bolelo...

„No to už si ani nepamatuju! Zakázaným úderem mě na chvilku paralyzoval a já potřeboval trochu času, abych se z toho dostal. Nejen fyzicky, ale i psychicky. Soupeř totiž potom vyvine větší nátlak, má pocit, že jste otřesený a tak do vás víc zajede. Ale já si myslím, že jsem to zvládl docela dobře, znovu jsem se dostal do hry. Jak říkám, i kdyby soupeř vyhrál pět kol, ale boxovalo se na dvanáct – kde je těch zbývajících sedm?“

Když byl gongem oznámen konec, cítil jste, že to máte v kapse?

„Uvnitř jsem cítil, že jsem to dokázal.“ A pak to bylo zklamání... „Obrovský! Pořád je to čerstvý, ani jsem o tom moc nemluvil. Zkrátka jsem tam byl, udělal jsem, co jsem udělal a konec.“

Iveta Demeterová

Útok školáka v Lounech je jen špičkou ledovce. Netolerujme násilí

Na sociální síti Facebook se objevila nahrávka, která zachycuje brutální útok nezletilého mladíka na dva školáky v Holárkových sadech v Lounech. Sotva patnáctiletý hoch si domluvil s dalšími školáky schůzku kvůli sporu o jeho dívku. Uplatnil zákony džungle – šlo o domluvenou bitku. Svěho soka a dalšího chlapce na místě brutálně napadl. Motivem byla zřejmě kromě žárlivosti snaha upoutat pozornost dívky, vykonat „něco velkého“, získat obdiv. Nezletilý násilník nám předvedl, jak si představuje mužnost – jako surové násilí, útok, schopnost ovládat ty druhé. Mohlo to skončit tragédií.

Děti

Ze záběrů je zřejmé, že pouze jedno z dětí se snažilo incident zastavit, další útok natáčely, většina přítomných jen přihlížela. Agrese poškozuje i svědky. Nevědí, jak čelit fyzickému strachu. Děti přijímají násilí jako nutné zlo. V kolektivu mladistvých vládne zákon mlčenlivosti. Kvůli strachu z násilí.

Svědci

Neméně šokující byl fakt, že nezasáhl nikdo z dospělých. Nikdo nezavolal policii. Napadené děti nebyly na lékařském vyšetření. Údajně to nebyl první incident v tomto parku. „Dospělá“ veřejnost jednoduše nereagovala, jako kdyby celou dobu žila za neviditelným plotem. Proč tolerujeme dětskou agresivitu? Protože se bojíme? Nebo my sami máme máslo na hlavě?

Jde o naprosté selhání dospělých lidí. Mladí lidé se často nedokáží se svou agresivitou vypořádat, proto je důležité, aby jim dospělí pomohli.

Rodiče a rodina

V jakém prostředí vyrůstá mladistvý agresor? Agresivní rodiče jsou nejčastější příčinou dětské agreivity. Netrpěliví, krutí, bezcitní. Útočník nemůže vzhledem ke svému věku být trestně odpovědný za čin, který dosahuje intenzity uvedené v zákoně. Pokud se prokáže zanedbání výchovy, trestní zákon stanoví odpovědnost rodičů.

Škola

Probíhala vůbec komunikace mezi rodiči a školou? Požádal učitel o spolupráci rodiče? Pravděpodobně škola nereagovala včas odpovídajícím způsobem. Současná škola nevidí dětskou agresivitu a není připravena tento problém řešit.

Odborníci

Řešil nějaký odborník – psycholog či psychiatr – nemocné a nebezpečné chování dítěte? Spolupracoval s rodiči a s pedagogickým sborem?

Politici

Vedení města Loun na svých internetových stránkách žádá všechny rodiče a žáky, aby v případě podobných událostí neprodleně informovali Městskou policii Louny

nebo Policii ČR. „Takovéto chování nechceme a nebudeme na území města tolerovat“ stojí v prohlášení města.

Agresivita u školáků je porucha vztahů, je to nemoc celé skupiny a celé společnosti, která velebí sílu, moc a vítězství nad soupeři – za každou cenu. Stačí se podívat na schopnost našich politických vůdců porušovat zákony, válcovat konkurenci, zákeřně útočit, využívat sílu, ovládat a ponižovat ty druhé. A stejně jako je tomu v případě publičního dětského násilí, děláme, že tohle všechno nevidíme. Tolerance společnosti k agresivitě i násilí roste. Pokud to chceme změnit, musíme začít hlavně u sebe a u vlastních dětí. A přestat tolerovat násilí. Jakékoliv. **Džamila Stehlíková**
foto: FB Džamily Stehlíkové

Výtvarný workshop v Kopřivnici

V úterý 3. října 2017 v dopoledních hodinách jsme vyjeli do základní školy Floriána Bayera v Kopřivnici, kde jsme dětem představili jednu z našich aktivit. Tentokrát výtvarný workshop nabídl studii ovoce a zeleniny. Ředitelka školy, paní Vlasta Geryková, nás srdečně přivítala a naše práce mohla začít. Workshop byl rozdělen do dvou skupinek, jedna skupina patřila malým dětem a druhá žákům 8. a 9. tříd. Malovalo se akrylovými barvami. Každý si vybral dva až tři kusy ovoce nebo zeleniny, které měl přesně zachytit na výkres.

Cílem workshopu bylo seznámit děti s malbou a předat dětem myšlenku, že malování není nic těžkého, jen stačí pozorovat to, co malují. „Chci jim předat něco ze svých osobních zkušeností. Ve školách často není čas na individuální přístup učitelů k žákovi. A to je to, o co se my díky našim workshopům

snažíme. Ze zkušenosti vím, že už v první třídě jsou děti schopné, velice šikovné a rychle se učí. Běžně se stává, že výsledné práce dětí z první třídy jsou lepší než z osmých a devátých tříd. Přisoudil bych to tomu, že malé děti jsou ote-

vřenější a jsou schopny lépe vstřebávat nové podněty, a tím pádem i to, co je jim předáváno. Motto, kterým se řídím, je, že každý umí malovat,“ říká realizátor projektu Miroslav Golich.

text a foto: Veronika Kačová

Anketní otázka

Romská politická strana, ano či ne?

Andrej Mole, ČR – Praha

Přál bych si, aby vznikla solidní romská politická strana. Zatím se to nepovedlo nikomu. Politická strana musí mít svůj vývoj, a ti, kteří se rozhodnou jen tak ze dne na den zastupovat Romy, tak většina z nich v tom hledá jen svůj osobní prospěch. Pro Romy nic neudělali, ani se nesnažili získat jejich důvěru. Daleko důležitější jsou pro mě ti, kteří Romům pomáhají přímo v terénu a třeba jen s maličkostmi.

Vojtěch Lavička, ČR – Praha

Podstatou politické strany je hájit zájmy skupiny občanů, kteří o to stojí a potřebují, vyjadřovat se k dění ve společnosti, vytvářet a zastávat jednoznačné politické názory, ovlivňující kvalitu života občanů daného státu. My, Romové, ale nejsme pro velké strany jako voličská základna zajímaví, žádná ze stávajících politických stran nebude hájit naše zájmy a práva. V případě nás Romů je tedy vytvoření moderní romské politické strany dvojnásob důležité. Pokud budeme mít dobrou, efektivní politickou stranu, která bude umět komunikovat s veřejností a médií, využívat sociální sítě a chytře hledat partnery k diskusím na evropské úrovni, tak taková strana se pak stane pro nás životně důležitou. Je víc než jisté, že taková naše strana si ve volbách získá důvěru i podporu všech Romů.

Ghandi Rom, ČR – Kladno

Mě osobně moc mrzí, že naše situace se neřeší, veškerá snaha se úplně vytratila a proti Romům narostla velká majoritní nenávisť. Mnoho politiků vstupuje po našich hřbetech do ráje nebeského a není romské organizace, která by veřejně vystupovala proti rasismu a hájila naše lidská a občanská práva. Vzniklo mnoho ghett, kde naši lidé žijí ve velké chudobě a vláda hraje falešné hry s euro dotacemi určenými na řešení romské problematiky. Tyto peníze nikdy neputují tam, kam patří, a zisky z toho mají jen d'ábelští převtělenci, etno-byznysmeni. Asi pět romských organizací dosáhne na projekty, ve svých stanovách mají, že hájí práva Romů, a skoro třicet let se nic nezměnilo. Ba naopak, dotace rozdělili Romy na dva tábory. První skupina hraje prim, s dětmi namalují slona, či zarecitují báseň „Kde je má vlast“ a potom už papír snese všechno. Takže se nacházíme v krabici od margarínu, která je už prohníla. Druhá skupina Romů je lhostejná ve všech směrech života. I proto nám česká společnost dává jasně najevo, že sem nepatříme. Zavraždila už několik desítek Romů. Jsem pro, abychom my, Romové, měli silnou politickou stranu, kterou by zastupovali jen sami schopní, zkušené a fundovaní politici.

Gejza Horváth, ČR – Brno

Projekty na podporu romské integrace byly, jsou a budou podporované z domácích i zahraničních zdrojů. Jsou to toky peněz, které ovládají vlivní, silní, bohatí a vzdělání. Z grantů kryjí provoz svých organizací, platy zaměstnanců, kancelářské zařízení a jiné výdaje. Ze 100 % získaného grantu jde na podporu Romů s bídou 15, max. 20 %. V dějinách grantové politiky je to novodobý job, etno-byznys, který narůstá. Stává se z něj vlivná, silná a nebezpečná moc, která vylučuje Romy ze společnosti a upírá jim jejich práva. Myslí si, že je už načase, aby do parlamentu kandidovala jen jedna, ale solidní, romská politická strana. Tu by měli podpořit svými volebními hlasy všichni potenciální romští voliči. Program této politické strany by se měl stát i vládní politikou ČR. Samozřejmě, že je to idea, které není možné bez Romů docílit.

Michael Daduc, Anglie – Londýn

Myslím si, že my čeští Romové už máme kvalitní a vzdělané lidi, kteří by byli schopní vést romskou politickou stranu. Peníze nejsou všechno, ale mnozí politici je kradou a zneužívají EU dotace. Občanská sdružení vydělávají na Romech a v Bruselu politici mluví za nás bez našeho souhlasu. Vidí jen svůj prospěch, vůbec je nezajímá romská problematika a ani netouží po demokracii. Aktivisté si nás chtějí udržet a politici, ti nás chtějí zase vyřadit ze společnosti. My Romové už dlouho jen sami bojujeme o svá práva a svobodu, už bychom si zasloužili kvalitní romskou politickou stranu. Obzvláště na Slovensku, kde Romové mají šanci dostat se do parlamentu a změnit tak své postave-

ni ve společnosti. Já věřím, že existují čestní a poctiví Romové, kteří už brzo založí solidní romskou politickou stranu, která bude konkurovat silným politickým stranám a bude zároveň i reprezentovat romský národ.

Jan Cverčko, ČR – Liberec

Velmi rád se vyjádřím k tomuto tématu. Romové a politika, to je vlastně každým rokem nejdiskutovanější téma. Romové zkoušeli svým lidem pomoci v neziskovém sektoru a stále to tak funguje. Bohužel, některé neziskovky byly nucené skončit a některé se drží, i když se potápí. Politika mnoho Romů, řečeno lidově, nebere. Je to velmi špatné a rok od roku se to zhoršuje, než by se postavení politiky u Romů zvyšovalo. Romské politické strany tady jsou, bohužel se svým přístupem a nepolitickým rozhledem nikam neposunuly. Nyní nastává doba voleb do poslanecké sněmovny. Co jsem si všiml, tak nekandiduje žádná z dosavadních romských politických stran. No, ale kandidují Romové do této parlamentní komory v politických subjektech napříč politickým spektrem. Některé známe z veřejného života, někteří nejsou tak známí, i když jejich názory na sociální síti Facebook jsou veřejné a známé. Osobně si myslím, že by Roma měli jít k volbám a volit tyto své zástupce. Roma by měli volit i v oblastech, kde nejsou romští kandidáti. U Romů by to měla být povinnost, ne svobodná vůle. Na povrch se dostávají politické strany, které mají krédo nenávisti a zášti vůči menšinám, vůči Romům. Trousi o nich lži a na lžích si postavily svou politickou cestu. Romové by právě proto měli jít k volbám. Je doba internetu a sociálních sítí, kde mohou nalézt u politických stran takové politiky, kteří za nimi stojí a chtějí Romům pomoci. Ty by měli Romové volit. Žádná separace nám nepomůže, nebo jakékoli distancování se od společnosti. My sami si musíme uvědomit, že tuhle společnost také tvoříme a společně budujeme. Proto bychom měli jít k volbám, proto bychom se měli zajímat o politiku, a proto bychom měli zakládat politické strany a pokoušet se i politicky prosadit. Jiná cesta už pro nás není, než obhájit svá práva právě politickým přístupem. Měli bychom podporovat romské politiky a volit je. Romové, běžte volit, běžte k volebním urnám, nenechávejte svůj hlas politikům, kteří Vás nenávidí.

Jarmila Vaňová, SR – Košice

Na politiku treba tri veci – a to rozum, ľudia, a peniaze. Rozum nemáme, ľudí je síce veľa, ale vieme, aká je pravda a peniaze tiež nemáme. Ostáva nám ešte mať sen, a to je dobrý začiatok cesty. Ak pochopíme našu silu, staneme sa mocnými. Ak nie je kvalitná rómska strana, tak musíme hľadať partnerov, s ktorými sa dá spolupracovať. Vo všetkom je postupnosť, teda aj v politike. Nie je to len o titule, či o maturite. Vzdelanie je len dobrý predpoklad, ale nie istota. Ak romska strana presvedčí národ, tak ten za ňou pôjde. Sú aj bohatí Rómovia, ale tí nikdy nepomôžu rómskej strane, pretože tiež majú svoje priority. Neprikláňam sa ani k nejakému ministerstvu pre narodnostné menšiny. Máme úrad splnomocnenca a ten tiež nie je žiadnou výhrou. Veci je treba stavať nie len na etnickom princípe, ale najmä na občianskom, a to my zatiaľ ako menšina nevieme. Tu nejde len o paťiv (úctu), ale ide aj o zdravý úsudok.

Emil Voráč, ČR – Nové Sedlo

Romskou politickou stranu ano, ale musela by být konkurentem všem ostatním politickým stranám. Vím, že už jsou mezi námi lidi, kteří by ji mohli založit a vést, zatím však takovou stranu nemáme. Jsou tady ale silně radikální strany, které mají svůj politický program namířený proti nám. Proto je nutno Romy aktivovat, aby šli k volbám a volili nejmenší zlo.

V ČR žije cca 250 000–300 000 Romů, a právo volit má asi 70 000 lidí. Z tohoto počtu kdyby šlo k urnám 80 % voličů a volilo by jednu stranu, tak ta strana by se dostala raketovým tempem na první místo. V takovém případě by Romové v ČR dali vědět o své volební síle a strany jako SPD, ČSSD, ODS nebo KSČM by se rázem přepočítaly. Vím, jsem snílek, ale jako romský aktivista jsem si dal cíl posouvat ty pomyslné hranice o nedokonalosti Romů. Necítil bych se dobře, kdybych odrazoval naše bratry a sestry a tvrdil jim, že nemá cenu nic dělat, jen přijímat realitu a čekat, že bude ještě hůř. Berlínská zeď také padla a časem nebude po ní ani památka, jen se zapíše do dějin.

Anketu zpracoval Gejza Horváth

komentář

Výpalné? Nesmysl!

SABIR AGALAROV

Redakce Romano hangos se zájmem analyzovala video, natočené pravděpodobně na začátku října, na kterém je nahrán mladý kluk brutálně útočící na své dva vrstevníky. Mladík jako šilelý přebíhá od jednoho kluka k druhému a bije je. Když jsou oba na zemi, kope do nich a bije shora pěstmi do hlavy. Na začátku videa jsou slyšet slova “nech je bejt, už zaplatili”. Tato slova lze interpretovat jako proklamaci skutečnosti, že v Lounech existuje organizovaná skupina mladých Romů vybírající od ostatních dětí výpalné. Tuto první verzi s radostí a unisono šíří internetová extremistická média jako je pravypřestor.cz, ale bohužel i Deník.cz. Druhá interpretace slov znějících ve videu může být chápána jako snaha jednoho z kamarádů vysvětlit agresivnímu mladíkovi, že kluci už “nakládačku” dostali a není třeba je bít znovu. V tomto případě je potřeba řešit disciplinárně neřízenou agresi hlavního hrdiny videa vzniklou v lounském parku. A je také třeba veřejně vyloučit proklamovanou existenci organizované zločinecké skupiny.

Podle naší nezávislé analýzy se jedná s největší pravděpodobností o druhou variantu, čili o pubertáckou agresi frustrovaného hochy. Jako liberální romské médium v žádném případě nechceme omlouvat akt brutálního bití, jehož jsme na videu svědky. Takové chování mezi mladými lidmi nelze tolerovat. Zároveň ale nelze tolerovat seriózním novinám jako je Deník, aby šířily neověřenou dezinformaci do éteru.

Případem se již zabývá státní policie, která ve spolupráci se strážníky zesílila hlídky v okolí lounských škol v ranních a odpoledních hodinách. Do vyšetřování je zapojen i Odbor sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu v Lounech. Celou situaci budeme sledovat i nadále, neboť jak známo, velké války většinou spouští malé incidenty.

I Romové jdou volit 20.–21. října

Co bych tak u těch voleb asi dělal nebo dělala? Stejně nic nezměním. Celý svět se řítí do záhuby. No a co! I my půjdeme s ním. Tyto téměř erotické představy o světě napadají každého. Přichází ale okamžik, kdy něco změnit můžeme.

Minimálně můžeme změnit to, že pravděpodobně podporovaný populistická Okamura a jeho extrémně nacionalistická strana SPD nedostane takový náskok před jinými, demokratickými stranami. Jestli půjdete volit ODS, ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09, Piráty nebo Zelené, je, Romové, vaše věc, ale je potřeba jít k volebním urnám a dát tam svůj hlas.

Za každý váš hlas by se pan Okamura, v dětství šikanovaný za svůj původ (psal to sám ve své knize), plazil po zemi a žebrol o něj. Ale vy ho dejte někomu jinému, hlavně ne obchodníkovi se strachem, který se vzhlíží v laciném lesku zločinů a poprav minulých století. Ať je na světě spousta názorů, v rozmanitosti je krása! Všechny názory ale musí sloužit v demokratickém prostředí, v němž svoboda slova, nezávislý soud a demokratické vládní zřízení musejí zůstat neotřesené. Nacisté stejně jako bolševici z KSČM nic takového nechtějí, protože jejich názor se topí mezi jinými. Hrají si na klub zrazených ateistů, ale ve skutečnosti chtějí svoji xenofobní píseň osvobodit z demokratického vodítka.

Tomio Okamura svým vzorným bolševickým tembrem posiluje v lidech jejich nejnížší pudy, jako je nenávisť k cizím a láska k diktátorovi. Již jeho mnohem klidnější bratři sdělili světu, že je potřeba dát si na jejich vyšinutého bratra pozor, protože za svoji politiku dostává peníze přímo z ruské státní pokladny. Ani jeho rodné Japonsko dnes není úplně klidná země. Nedávno japonský vicepremiér Taró Aso znepokojil svět prohlášením, že “nacistický vůdce Adolf Hitler měl dobré záměry”. Pod tlakem kolegů a médií svůj výrok později odvolal.

To vše znamená, že Okamura, Miloš Zeman, Babiš a jiní lháři a šířitelé nepokojů se vynasnaží, aby Vy, Romové, a každý další, měl v hlavě zmatek. Není žádný jiný způsob, jak zachránit mír vydobytý po druhé světové válce, není žádný jiný způsob, jak zachránit svobodu a demokracii, kterou nám vypotili naši dědečkové a otcové (a také babičky a mamky). Běžte, Romové, k volbám! Nezůstávejte doma. Dejte do obálky jen jeden platný lístek s označenou stranou a zvolte si vládu, která zachová demokracii a ochranu vašich práv.

Sabir Agalarov

Chcete přispívat na naše anketní stránky? Ozvěte se šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com

Vakeras romanes

famel'ija	rodina
o dad, e daj	rodiče
o čhave	děti
but čhave	hodně děti
Nane čhave, nane bacht.	Nejsou děti, není štěstí.
khaml'i/phari	těhotná
Kamas amare čhave.	Milujeme svoje děti.
o čhavo	chlapec
e čhaj	děvče
Amari daj nasval'i.	Naše máma je nemocná.
Amari daj sasťi.	Naše máma je zdravá.
Amaro dad kerel but'i.	Náš táta pracuje.
Amari daj hin khere.	Naše máma je doma.
Bararel amen.	Stará se o nás.
Andre famel'ija hin bari zor.	V rodině je veliká síla.
E famel'ija chudel paš peste.	Rodina drží při sobě.
bari famel'ija	velká rodina
Mira baba has dešochoť čhave.	Moje babička měla osmnáct dětí.
Man hin pandž čhave.	Já mám pět dětí.
Savore murša.	Všichni jsou chlapci.
Hin man eřta vnuki.	Mám sedm vnuků.
Bacht sasťipen lenge.	Přeji jim štěstí, zdraví.

Jan Horváth

Manželství u Romů

Naše tradice říká, že když si vezmu ženu nebo ona mě, tak s ní budu žít až do smrti. Kdysi se naši brali jen tak po našem. Vajda romské osady svázal ženě a muži ruce, poženal jim a byli svoji. Žili tak spořádaně, v úctě a harmonii.

Úřady to akceptovaly, až když byli u moci komunisté, přišla změna. V roce 1961 vydali zákon o povinném manželství, zvláště u Romů, kteří žili jen tak, po romsky. Maminka měla tehdy už čtyři děti a musela se vdávat. S tátou šla na úřad a tam uzavřeli sňatek. Stovky rodin musely něco takového absolvovat.

V pořádku, asi to tak muselo být. I bez toho papíru si žena a muž rozuměli, žili a vychovávali spoustu dětí podle tradic. Našich, romských. O rozvodu nemohla být ani řeč.

Jak je tomu dnes? Spousta mladých žije ve volném svazku, jedno dítě se jmenuje po otci, druhé po matce. Žijí, jak se říká, na „psí knížku“.

Romské tradice mizí, o romštině nemluvě. Děti nikdo neučí jejich mateřštině, znají jen pár slov, většinou vulgárních. Starší vymírají, a ti mladí? Jo, tancovat a zpívat po našem, to jim jde. Díky Bohu, alespoň to.

Jan Horváth

Vera paš o Roma

Amaro romipen phenel, hoj sar mange lav romňa abo joj man, ta dživav laha dži ko meriben. Sar amare pes lenas, o vajdas romane gavestar phandľas lenge o vasta, mangľas lenge lačho dživipen, pile moľori u sas bachtale. Dživenas andre pařiv but berša, bararenas peskere čhave avka sar kampil.

Sar avile o komunisti, dine avri o zakonos, hoj savore, ko dživen ča avka, musaj te lel vera. Miro dad la daha gele pal o raja u lile vera. Akor len imar has štar čhave. Avka oda kerde šela the šela aver fajti.

Mištes, avka mušinlas te avel. The bijo paperis peske o rom the romňi achalonas u bararenas pherdo čhaven, pařivales. Pal oda, hoj pes mukhe-na, nasas aňi lav.

Sar hin oleske adadřives? But terne manuša dživen ča avka, jekh čhavoro pes vičinel avka, aver avka. Sar pes phenel, dživen sar džukle.

Amari tradicija našľol, pal romaňi čhib aňi na vakerav. Le čhaven nasikhaven romanes, džanen ča chandžale lava. O phureder merkeren, a o terne? Ha, te khelel, te giľavel pal amaro, oda lenge džal mištes. Chvala Devleske vaš oda.

Jan Horváth

Savorenge ko pisinen romanes!!!

Všem učitelům, redaktorům, pisatelům a jiným uživatelům psané romštiny v České i Slovenské republice!

Seminář romistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy připomíná, že na internetové stránce www.romistika.eu je od letošního roku k dispozici on-line popularizační výklad pravidel romského pravopisu. První pravidla přijal Svaz Cikánů – Romů zhruba v roce 1970, na oficiálnější úroveň se potom dostaly rozpracováním a oficiální publikací ve Slovenské republice v roce 2006, za níž stáli převážně romští pedagogové. Pravidla však byla dosud pro mnohé uživatele psané romštiny špatně dostupná.

Náš internetový výklad naleznete po prokliknutí na liště vlevo, nebo rovnou adrese http://www.romistika.eu/?c_id=553

Rádi bychom nyní ukončili pilotní provoz a požádali vás o připomínky, návrhy a dotazy. Prosíme tedy o pročtení materiálu a zaslání námětů, dotazů a připomínek na adresu, která je na stránce uvedena. Rovněž prosíme o rozšíření této zprávy mezi lidi, kterým by se stránka nějakým způsobem mohla hodit.

Za Seminář romistiky FF UK v Praze

Jan Červenka

Soňa Kalejová představuje romskou Del Arte Gallery

„Do galerie mohou přispívat Romové i neromové, amatéři i profesionálové, společně téma pro všechny je romství a romská kultura. Galerie je určená všem, kteří ovládají některou z dovedností a chtěli by svá díla či výrobky zviditelnit.“

Co vás přesně nadchlo, že jste se rozhodla otevřít galerii v Praze? Inspiroval mě obchůdek Romen, který před více než deseti lety provozovala nezisková společnost R-Mosty, jednalo se také o romskou galerii.

Jak se galerie jmenuje a kde ji můžou návštěvníci vidět? Galerie má název Del Arte Gallery a zájemci ji mohou navštívit na adrese Plynární 35, Praha 7-Holešovice, nebo také na stránkách www.delartegallery.cz

Co všechno jste musela udělat pro to, aby něco tak významného mohlo vzniknout? Zásadní byla myšlenka a poté ji sepsat. Využila jsem možnosti podpory tzv. sociálních podniků. Podpořena jsem byla z dotace EU, Operačního programu Praha – Pól růstu hlavního města Prahy. Sociální podnik Soneta s.r.o. se skládá ze tří částí, prodejní galerie a bižuterní a krejčovské dílny, ve kterých pracují romské ženy, které byly dlouhodobě obtížně zaměstnatelné, a to z důvodu etnicity anebo nízkého vzdělání.

Kdo vám pomáhal a jak? V realizačním týmu je Zdeněk Ryšavý (Romea, o.p.s.) a Michal Miko (Slovo 21, z.s.) Hlavním mediálním partnerem celého projektu je Romea, o.p.s.

Co všechno vaše galerie nabízí ke shlédnutí? Do galerie mohou přispívat Romové i neromové, amatéři i profesionálové, společně téma pro všechny je romství a romská kultura. Galerie je určená pro všechny, kteří ovládají některou z dovedností, kterou chtějí zviditelnit. Nyní své výrobky vystavuje Ladislav Černý – výrobce bižuterie z Jablonce

nad Nisou, Lukáš Círok – fotograf ze Zeměch, Pavel Kaleja – výrobce hraček z Loun a Rishab Kaul – fotograf. Mimo jiné si v galerii můžete zakoupit romské knihy, tradiční šátky a doplňky, obrazy a mnoho dalšího.

Můžete nám prozradit, co chystáte do budoucna? Na co se můžou návštěvníci těšit? Každý měsíc se v galerii budou konat vernisáže umělců. První vernisáž pod názvem Backstage Diaries odstartoval 4. října fotograf indického původu Rishab Kaul. Jedná se o černobílé fotografie, které v roce 2016 Rishab nafotil v zákulisí příprav hudebníků a tanečnic před vystoupením na festivalu Khamoro. Těšit se mohou návštěvníci i na módní přehlídku výrobků z šicí dílny, kterou plánujeme v únoru 2018.

Jak trávíte volný čas, když ne

prací v galerii? Myslím, že máte náročné povolání. Moc volna nemám, v Praze život běží velice rychle. Věnuji se dceři a když se mi podaří čas získat pro sebe, tak ho trávím s rodinou, kamarády a nebo s knihou v ruce.

Co jste vystudovala a jaká byla vaše cesta, než jste se stala ředitelkou galerie? Můžete nám v krátkosti popsat váš příběh? Vyučila jsem se dámskou krejčovou, poté jsem si dodělala žurnalistické a pedagogické minimum a sociálně právní akademii.

Jaké je podle vás poslání galeristy? Smyslem mé práce je především ukázat talent nás Romů a představit romskou kulturu, která je bohatá a srovnatelná s jakoukoliv jinou kulturou, ve všech jejích oblastech.

*Rozhovor vedla
Veronika Kačová*

Rodina, vztahy, manželství, rozvod – ANO nebo NE?

Mezigenerační výzkum – líčení života

Už od dětství se od dítěte očekává, že až vyroste, bude jako jedno z rodičů. Ano, je všeobecně známo, že když je rodič muzikant, dítě bude pravděpodobně hudebně nadané. Nejen rodiče vstupují do výchovy svých dětí, ale jsou to i další osoby, patří mezi ně babička, dědeček. Prostřednictvím svých názorů, příkazů, ale také zákazů, mohou motivovat i nemotivovat dítě. Když je kladený důraz na přísnou a dobrou výchovu, bude dítě slušné, inteligentní, vzdělané. Ale co když časem rodiče změni svůj životní styl (žena začne chodit do práce, třeba jen brigádně, chce být soběstačná), ztrácí mezi sebou lásku, lžou si, ubližují si a už nevěnují tolik času svým dětem. Dítě je citlivé stvoření, všimne si toho. Tím pádem hledá bezpečí a lásku jinde. Vzniká tichý a pomalý rozpad rodiny. Teplo domova není teplem, láska v rodině není láskou, ale tichem...

Manželství – základ rodinného života, vztah mezi mužem a ženou. Řídí se určitým řádem a každodenními povinnostmi, které by žena měla splňovat. Co se od ní očekává, je někdy nad její síly. Tradiční romské manželství bylo postaveno na tom, že by se žena měla starat o svého muže, děti, dům, jídlo... Vykonávat vlastně několik „zaměstnání“ bez nároku na honorář. Krom toho musí být věrná a hodná manželka. V současné době je hodně mladých žen, které chtějí žít jako v pohádce se šťastným koncem. Mají požadavky, aby jejich muž vydělal peníze, měl postavení, velký dům se zahradou, uměl se oblékat, měl drahé auto, kupoval a rozmazloval jejich osobnost. Tyto ženy jsou závislé na tom, aby měly více šatů v šatníku, více bot, peněz, přátel, ale ve skutečnosti jsou ve výsledku pořád prázdné. Neuvedomují si, že báječný vztah není závislý na tom, že vedle sebe mají správného člověka, že všechno závisí jen na tom, nakolik jsou schopny milovat. Oba partneři milují ve vztahu k sobě svoji osobnost, jde jim o to vypadat dobře, mít skvělou práci nebo také dosáhnout určitého postavení. V roli rodičů jsou příliš citliví, soucitní, chladní, není divu, co potom taky z dítěte vyroste. A jsou také rodiče, kteří na své děti nedají dopustit, rozmazlují je a nevychovalí je přirozeným způsobem. Vkládají jim do hlavy, s kým se mají přátelit a s kým ne, nutí jim svoje vlastní předsudky. Najdou se i takoví rodiče, kteří mají za cíl organizovat rodinný život podle svých představ, ale stane se, že události plynoucí z rodinného života nezvládnou a zhroutí se, zjistí, že nemají na to být rodičem. Není dobré plánovat rodinu ze dne na den, nebo z týdne na týden. Ale je třeba tomu dát čas

ilustrační foto: Sabir Agalarov

a trpělivost. Mateřství a rodičovství je dlouhodobý proces, ve kterém můžeme nacházet svoje nedostatky. Bohužel, ne každý vztah skončí pohádkově dokonale. Z krásné ženy se stane opuštěná, nemocná, zdrčená, depresivní žena, která hledá opět sílu a žádá o kousek lásky, aby se mohla postavit na své vlastní nohy a žít konečně svůj vysněný život. Role matky a otce není pro každého, je to volba. Pro někoho můžou být otázky typu: manželství, rodina, rozvod komplikovaná záležitost, jedinci na ně nedokážou jasně odpovědět. Naše moderní společnost ustupuje od tradičního pojetí rodiny.

Zvýšení počtu rozvodů může být způsobeno tlakem, nepochopením ze strany druhého (když jeden z partnerů nezískal pro své potřeby psychickou podporu, tak musel hledat opravdové partnerství jinde), také nevěrou, neupřímností a dalšími negativními faktory. Každý je-

dinec má své důvody, proč se vdávat nebo rozvádět. Mladé dívky si berou bohaté chlapy jen kvůli majetku, někdo musí mít slib v kostele, někomu o to nejde, a přesto žijí šťastně spolu. Pro někoho může být také manželství a rodina tabu, pro druhého však smysl života. A naopak, někoho třeba tyto otázky typu rozvod nemusí zajímat, nebo ho nezajímá, proč k tomu dochází. Kdysi společnost tlačila na to, aby byli manželé spolu, považovalo se to za přestupek, nebýt spolu. Platilo to hlavně, pokud se vzali. Lidská společnost tomu byla nakloněná. Dnes je trend se rozvádět, rozdělovat si majetek a půjčovat děti. Nikdo z dospělých však nevidí, jaké následky to doopravdy má.

Schopnost dokonale milovat máme od narození, ale učíme se to celý život. Láska nás přitahuje, ale zároveň nám může nahánět strach. Láska nám pomáhá léčit ostatní, ale i sebe.

Veronika Kačová

Odpovědi romských žen i mužů, žijících v rodinném či jiném vztahu

Jaké jsou podle vás příčiny rozvodů?

Příčiny, proč se dneska hodně lidí rozvádí, jsou různé. Je to u každého individuální. Ale mezi obecné problémy a příčiny bych zařadila nevěru, finance, sexuální problémy, a také to, že si ten pár už prostě nerozumí, nemají si co říct, nudí se spolu, nemají společné zájmy. Nepečují o svůj vztah, a tím pádem jdou ke dnu. Nikdo přece nechce žít v nefungujícím vztahu. I když mnozí v takovém vztahu žijí.

Je pro vás rodina na prvním místě?

Pro mě je rodina na prvním místě. Budu se snažit, aby mé děti měly mezi sebou silné vazby, které jen tak někdo nepřetrhne.

Co je podle vás příčinou rozvodů manželství?

Já si myslím, že co se týče rozvodu, tak je to asi tím, že končí ve vztahu tolerance a nastává období odporu. Z toho samozřejmě vyplývá agresivní chování, násilí, a to všechno potom končí rozvodem.

Je pro vás rodina na prvním místě?

U nás, u Romů, ještě stále přetrvává, že rodina je na prvním místě. Kdy si to bylo tak, že muž byl hlavním tahounem, dá se říct králem. Vyplývalo to z toho, že ženy neměly takové postavení jako dnes. Romské ženy se většinou podržovaly mužům. Dneska je ta situace jiná, ženy více pracují, mají jiné postavení ve společnosti, tím pádem jsou tyto vztahy rovnoprávnější. Tím, že vidí, že mají uplatnění a je o ně zájem, ženám roste sebevědomí. Ano, respektují takové ženy, moje žena také pracuje, i když by nemusela, protože bych se o ni dobře postaral.

Co by podle vás nemělo chybět v kvalitním spokojeném vztahu?

Myslím si, že ke kvalitnímu spokojenému vztahu by mělo patřit porozumění a láska. Ne vždy to tak však je. Často jsou vztahy zmiřované spory, z důvodu různých představ a domněnek. Naslouchání a porozumění je vyměněno za nespokojenost z výsledku domnělých představ, které jsou brány za realitu. Já bych si přál, aby bylo ve vztazích více partnerské podpory (ať už se jedná o cokoliv, protože jdeme-li si za něčím, čemu věříme, jsme schopni toho dosáhnout i před všechny domněnky druhých, a to mnohem lépe, než si umíme v danou chvíli představit, protože to opravdu chceme a děláme to s láskou a nadšením).

Jedna ze závažných změn v partnerském vztahu je narození dítěte. Myslíte si, že tato životní role (rodičů) je pro každého člověka, nebo jen pro připraveného? V roli rodičů může dojít ke konfliktům a zjistí se, že mladí rodiče nejsou připraveni na rodinný život.

Na to není nikdo připraven, a nikdy, možná na příchod druhého a dalšího dítěte už ano. Je to něco tak monumentálního a nespoutaného, že se prostě připravit nelze. Lze se jen připravit na manuální situace, jako jak přebalovat dítě nebo jak jej v první fázi života bezpečně uchopovat a pokládat, tak aby jeho vývoj páteře byl v pořádku, ale i toto je bez přípravy tak nějak přirozené, pokud člověk dokáže naslouchat sobě i jemu. Příroda nás na to všechny připravila a je jen na nás, jestli jsme schopni se přenést přes shon doby a naslouchat našim tělům. Není žádný ideálně vhodný okamžik a zároveň každý okamžik, když to přijde, je ten pravý. Bohužel, ne každý se s tím psychicky dokáže srovnat, takže můžeme potom vidět děti, které nejsou vychovávány v ideálních podmínkách. Děje se to jak u mladých, tak u starších rodičů.

Jak posílit vztah, když není zrovna podle našich představ?

Tohle je hrozně subjektivní otázka, na kterou nedokážu odpovědět objektivně. Myslím si ale, že dost chybí důvěra a podpora partnerů, v dnešní době se lidé dost separují a kladou důležité hodnoty úplně jinam, než by měli. Možná tedy se více zamyslet, vážít si i malých věcí ve svém životě a dávat více najevo city, lásku, porozumění. Dřív než dojde ke konfliktu, více komunikovat osobně, a ne na sociálních sítích, chodit ven do přírody. I v nejluxusnějším domě dřív nebo později muže dojít k depresi.

Myslíte si, že vnitřní klid pomáhá k udržení vztahu?

Myslím, že určitá rozvážnost a sebekázeň určitě ano, vnitřní klid napomáhá k udržení dobrého a klidného vztahu.

Jak řešíte vztek nebo hádku?

Většinou se snažím odejít a nechat vychladnout sebe a i partnerku, před tím, než se opravdu naštvu. Ne vždy to ale bohužel lze...

Co může být příčinou oddálení, ochladnutí ve vztahu?

Nedůvěra, nespokojenost, domněnky...

Je podle vás rodina na prvním místě?

Ano, fungující rodina je rozhodně na prvním místě, ale ne za cenu obětování se. Myslím si, že je důležité si závčas uvědomit, jestli to všechno má smysl nebo ne. A pokud ne, tak to nelámat přes koleno jen proto, aby rodina byla úplná. Většina traumatizovaných dětí je z rodin, které nefungovaly, ale rodiče zůstali spolu jen proto, že mají dítě. Stres, hádky, zklamání a nenávisť pak dítě pocituje na každodenní bázi a to určitě není dobře. Myslím si, že je lepší vychovat dítě raději odděleně, ve dvou šťastných rodinách, než v původním nepřátelském vztahu. Každý by měl být šťastný a má na to právo. Pokud si rodiče uvědomí, že spolu nejsou a mají kompletně odlišné zájmy a představy o životě, je možná na místě zvážít rozumný rozchod, v míru a přátelství dál vychovat dítě, ale s partnerem, kterého opravdu dokážeme milovat a kterému věříme a podporujeme jej v každém jeho kroku.

Veronika Kačová

O Roma vakeren

pořad Českého rozhlasu určený pro Romy. Jeho jednotlivé relace lze zpětně vyhledat v archivu textů na www.romove.cz

Můj život

Chtěl bych vám v tomto příběhu popsat celý svůj život. Ale jelikož by to bylo na celou knihu, tak vám ho zestručním. Jmenuji se Simon, jsem z malé chudé vesničky a jsem Rom, bohužel. Takže, měl bych asi začít svým mládím. Byl jsem malý klouček s odstávajícíma ušima a otupělým výrazem. Na prvním stupni základní školy mi šlo učení jako po másle. Hodně kamarádů, samé jedničky, pár poznámek. Prostě život bez starostí. S přechodem na druhý stupeň se můj život začal pomalu ale jistě měnit. Žádní kamarádi, samé pětky, dvojky z chování. Samozřejmě, že někde uvnitř byl stále ten hodný hoch, ale... už mě přestalo bavit být poslušným. Proč? No, chtěl jsem se stát frajerem! Ale moc se mi to nedařilo. Kdo by se chtěl bavit s tím cigánem Simonem, s odstávajícíma ušima a nejtupějším výrazem, který jste kdy viděli? Já sám bych se se sebou nebavil. Doma to nestálo za nic. Mamince bylo vše jedno a táta byl neustále opilý. Jediný, kdo pro mě měl pochopení a byl mým jediným přítelem, byla má babička. Miloval jsem ji nade vše. Byla to velmi moudrá žena plná energie. Později mě všemu přiučila. Jednou, už v dospělosti, jsem byl vážně na dně. Vyhodili mě z brigády, opustila mě přítelkyně a děda umřel na infarkt. „Usmívej se, zítra bude hůř a pozítří už možná ani nebude,“ řekla babička. Usmál jsem se. Pokaždé pro mě měla nějaké to svoje moudro. Vždy jsem si ho vzal k srdci. Náhle, asi ve 24 letech, jsem se rozhodl, že chci být úspěšný a slavný. Šel jsem za babičkou a zeptal se jí, co mám udělat, abych se co nejdříve stal úspěšným. „Synu můj, k úspěchu nevede žádný výtah, musí se jít po schodech,“ řekla babička. Vytkla mi, že na všechno jdu moc hrrr, jako většina lidí. „Máš moc uspěchaný život,“ říkávala mi. Jsem rád, že jsem u ní mohl být, když umírala. Její poslední moudro, které mi kdy řekla, bylo: „Špatná zpráva je ta, že čas letí, dobrá zpráva je ta, že ty jsi pilot.“ Měla pravdu... vždycky měla pravdu. I když tady babička nebyla, její moudra mě doprovázela po celý život. Jednou, když jsem spěchal do nové brigády, která mě stejně nebavila, jsem se zarazil. Zdálo se mi, že jsem uviděl babičku. Ve chvíli, kdy jsem se zastavil, projel těsně přede mnou autobus, rychlý jako blesk. Kdybych se nezastavil, tak bych tady nejspíš dneska už nebyl. Vzpomněl jsem si, jak mi babička říkávala, že mám moc uspěchaný život. Zastavil jsem se a díval se na lidi, jak do sebe ve spěchu narážejí. A vůbec nikdo mi nepřipadal šťastný. Byli jakoby bez života. Žít, to je ta nejvzácnější věc, neboť většina lidí jenom existuje. Konečně jsem to pochopil. Otočil jsem se a uprostřed všech těch uspěchaných lidí stála babička. Pohladila mě a já jako bych se probudil a začal žít. Ve 38 letech. Začal jsem psát knížky. Užíval si života. Na nic jsem nespěchal, začal jsem žít. Hodně mých kolegů se mi smálo a ptali se, jestli neberu trávu. Po čase si to začala myslet i má rodina. Ale mně to bylo jedno. Šel jsem dál. V padesáti jsem měl čtyři krásné děti, peníze na účtech. Cítil jsem se jako hvězda. A to všechno jenom kvůli tomu, že jsem se v tu správnou chvíli zastavil a otevřel oči. Roky už mě dobihají, ale to mě vůbec netrápí. Svůj úkol jsem splnil. Když jsem ležel na smrtelné posteli, čekal jsem... na babičku.

Lili Kačová

Milan

Ve světě se stává plno zázraků a neuvěřitelných příběhů každý den. Bohužel si toho nemusi ani nikdo všimnout. Mé jméno je Roman. Tohle je můj neuvěřitelný příběh, který mi změnil život. Moje maminka pracuje v bance a táta je právník. No, nejsme zrovna chudí. Dá se říct, že jsme trochu bohatší. Rodiče mi vždycky všechno koupí. Ať už je to iPod nebo parfém od Bruno Banani. Ve škole mám plno kamarádů. Do nedávna jsem nevěděl, že to vlastně praví kamarádi nebyli. Každému jsem neustále něco kupoval. Jediný, koho jsem z celé školy nesnášel, byl cigán jménem Milan. Stále smrděl, určitě kradl a byl jsem přesvědčený, že má i vši. Byly to mé předsudky vůči němu. Nikdo se s ním nebavil. S klukama jsme na něho plivali nebo jsme do něj strkali. A on nic, nikdy se neozval. Jen se na nás smutně koukal velkýma černýma očima a čokoládovým ksichtem. Fuj. Jenže tu byla jedna věc, která mě strašně štvála. Milan měl z učiva dvojky a já dostával čtyřky. A to jen díky mé spoluseďící Markétě. Ta mě milovala, tak mi dávala občas něco opsat. Nebýt jí, tak bych měl pětky.

Nemohl jsem se dočkat svých šestnáctých narozenin. Měl jsem je slavit za měsíc. Mega párty s alkoholem a kupa holek a kluků z celé školy. Kromě Milana. Jednou ráno, když jsem se vzbudil do školy, mě píchlo u srdce. Cítil jsem silnou bolest. Nejprve mi srdce bilo pama-lu, pak se zastavilo a nakonec zrychleně bušilo, jako by se chtělo dostat z hrudi ven. Ignoroval jsem

to. Ve škole se mi to opět vrátilo. Nemohl jsem chytit dech. Potřeboval jsem, aby to někdo řekl učitelce, nemohl jsem sám mluvit. Ale kluci se mi řehtali a holky nevěřícně kroutily hlavami. Najednou mi dal někdo pecku do zad. Znova jsem chytil dech! Otočím se a byl to Milan! Plívl jsem mu do tváře a vykřikl na něj: „Co to děláš, negře?“ Milan se s nechápavým výrazem otočil, sklonil hlavu a odešel ze třídy. Po týdnu se tahle ztráta dechu ještě několikrát opakovala. Donutilo mě to svěřit se rodičům. Zašli jsme k doktorovi. Byla mi diagnostikována nevléčitelná srdeční vada. Nechali si mě už v nemocnici. Zprvu jsem si myslel, že budu ještě víc oblíbený, a že se stanu ještě větším frajerem... dokud doktor nedodal, že mi nejpíš zbývá měsíc, než srdce přestane bít úplně. Co?! Vždyť za měsíc mám oslavit své krásné šestnáctiny! Krásné, nebo poslední?! Nevěděl jsem, co dělat. I přes velkou bolest, kterou cítili, se mnou rodiče nemohli trávit každý den. Byli pracovně vytížení. Z celé školy, z mých údajných dobrých kamarádů, mě nepřišel navštívit ani jeden z nich. Jediný Milan mě navštěvoval každý den. Jednou přišel s velkou dózou. Sundal víko a ke mně se dostala neznámá vůně a neznámé jídlo. „Co to je za příšery?“ zeptal jsem se. „Jez, Romane, neboj se, to jsou goja.“ Snědli jsme ty „příšery“ spolu. Na ten den nikdy nezapomenu, haha. Zažili jsme spolu ten nejhezčí měsíc v mém životě. Což jsem se svými bývalými kamarády nezažil za celých devět

let. V den mých šestnáctých narozenin se Milan neobjevil. Byl jsem v pokoji sám. Spal jsem. Náhle jsem otevřel oči a bylo mi zvláště krásně. Nic mě již nebolelo. Předem mnou se objevilo jasné světlo. Mžoural jsem očima a náhle jsem ho poznal. V tom zářivém světle se objevila tvář Milana! Pochopil jsem. Ten hnědý kluk byl mým andělem. V tu chvíli jsem si uvědomil, že problémy se srdcem se mi vyskytly od doby, co jsem začal šikanovat toho nevinného Roma. Koukal na mě téma černýma očima a usmál se, jako by mi chtěl povědět, že mě umřít nenechá. „Omlouvám se ti za všechno. Mám tě moc rád,“ pověděl jsem mu vnitřním hlasem. Přivřel oči na znamení, že omluvu přijímá a pak se ztratil. Probudil jsem se. Najednou stál vedle mě on i mí rodiče, kteří nemohli zastavit pláč. „Co je, mami?“ ptal jsem se nechápavě. Máma mě začala silně objímat. Pochopil jsem, že celou tu dobu, co jsem byl s Milanem, mě oživovali. Nyní se mi dýchalo velice dobře. Po provedených vyšetřeních nenašli doktoři již žádné vady. Srdce mi bilo jako zvon. „Milane, ty jsi můj anděl,“ pověděl jsem mu. A on na to: „Šibe ti, more? Jestli já jsem anděl, tak ty jsi pekař, haha.“ Ale já přece věděl své. Od té doby se všechno změnilo. Navštěvoval jsem s Milanem střední školu. A to hlavní, již nikým nepohrdám. A už vůbec neodsuzuju Romy. Nesoudím knihu podle obalu. Nikdy nevíte, kdo může být vašim andělem! Doufám, že každý z vás najde svého Milana.

Lili Kačová

Soutěž o nejpřitažlivější romskou ženu vyhrála Martina Kokyová

V brněnském Bobycentru proběhl finálový večer soutěže 1. Československá Pretty Roma Woman s podtitulem Soutěž o nejpřitažlivější romskou ženu. Soutěž vyhlásila a pořádá Celostátní asociace sociálně zodpovědných romských spolků a podnikatelů v České republice.

Absolutní vítězkou se stala Martina Kokyová, u publika v sále zvítězila Adriana Malíková a v hlasování na internetu byla nejspěšnější Lucie Gáborová. „V soutěži chceme objevit romské ženy, které dokáží zazářit a mají vlastní názory. Nehledáme další modelku. Chceme v dalších ženách

probudit sebevědomí a ukázat jim, že svět stojí o jejich půvab, pohotovost a smysl pro humor,“ přiblížil pro server Romea.cz záměr soutěže již dříve za pořadatele Marcel Ščuka. Programem večera provázel diváky i soutěžící moderátor Richard Samko. **Romea.cz**
foto: Sabir Agalarov

O Milan

Andro vilagos pes ačhol pherdo čudi a napaťangutne pribehi. Zijand oda ňiko aňi nadikhel. Vičínav man Roman. Kada hin miro napaťangutno pribehos, so mange čerind’a calo dživípen. Miri dajori kerel but’i andre banka a miro dad hino pravňikos. No, nasam ajse čorikane. Del pes te phenel, hoj sam čaporo barvaleder. E daj le dadeha mange mindig savoro cinena. Či oda hin ajpodos abo voňavka Bruno Banani. Andre škola man ehin pherdo barata. Na čirlastar nadžanavas, hoj oda aňi nahas čačes mire barata. Savoreng e cinavas, so jon kamenas. Jekh, pre kaste andal cal’i škola našťi dikhavas, has romano čhavo, o Milan. Mindig khandelas, čorkerlas a paťavas, hoj les has džuva. Kada mange pal leste gondolinavas. Niko pes leha nabavínelas. Le muršenca pre leste čhungarahas abo andre leste ruginahas. A jov ňič, šoha ňič naphend’as. Ča smutnes pre amende dikhelas kole bare kale jakhenca a kale mujeha. Fuj. Aľe has ake jekh vjecos, so man chol’arelas. Le Milanos has andal o sikhad’ípen dvojki a man ča čtverki. A oda ča vaš e Marketa, so manca bešelas. Joj man kamelas, ta delas mange varekana vareso te opisinel. Te na joj, ta hin man same pětki.

Našťi man doužaravas, sar mange avela dešušov berš. Mulatšagos majind’om te kerel vaš o čhon. Bari partija le paľenkenca he le džuvľenca a muršenca andal e škola. Ča le Milanoha na. Jekhvar to-sara, sar ušťiľom andre škola, ta man vareso šťichind’as andro jilo. Čujinavas bari dukh. Peršes mange o jilo marelas polokores, paľis preačhiľas a paľis marelas sig, sar te bi mange kamľahas avri te chuťel andal o kol’in. Ignorinavas oda. An-

dre škola mange kada avľas pale. Našťi chudavas o dechos. Kampolas mange, kaj oda vareko te phenel la učitel’ake, me korkoro našťi davas duma. Aľe o murša mandar asanas a o džuvľa ča previsarenas o jakha. Vareko man mard’as pal o dumo. Pale chudľom o dechos. Visard’om man a has oda o Milanos! Čhungard’om leske andro muj a kerd’om pre leste vika: „S’oda keres, negrona?“ O Milanos naachaľuvelas, visard’as pes, mukhľas tele o šero a odgeľas andal e trjeda. Pal o jekh kurko mek vajkeci našad’om o dechos. Mušind’om oda te phenel la dake he le dadeske. Geľam ko doktoris. Phende mange, hoj som but nasvalo pro jilo. Imar man mukhle andre špitaľa. Peršes mange gondolind’om, hoj avava meksa butter kamado, hoj avava mek bareder frajeris... kim o doktoris nado-phend’as, hoj mange ačhol mek jekh čhon, kim mange o jilo preačhola te marel. So?! Hem vaš o jekh čhon majinav te mulatinel mire šukar de-šušovengere berša! Šukar, vaj posledne?! Nadžanavas, so majinav te kerel. He te len vaš ma has bari dukh, ta he kavka, e daj o dad našťi manca ačhonas andre špitaľa sako d’ives. Has len but but’i. Andal cal’i škola, andal savore mire kamarata pal mande naavle aňi jekh dženo. Ča o Milanos pal ma phirelas sako d’ives. Jekhvar avľas bara pira-ha. Phundraďas la a ko miro nakh avľas varesavo pachiben, he chaben, so šoha nadikhľom. „S’oda hin za benga?“ phučľom lestar. „Cha, Roman, ma dara, oda hin goja.“ Chaľam kole „bengen“ dujđžene. Pre koda d’ives šoha nabisterava, haha. Predžid’iľam peha koda naj-šukareder čhon andro miro dživi-

pen. Mire kamaratenca andal e škola kada napredžid’iľom vaš o eňa berš. Sar mange has o naroženini, ta imar o Milanos pal mande naavľas. Somas andro pokojis korkoro. Sovavas mange. Jekhvarestar phundraďom o jakha a has mange šukares. Ňič man imar nadukhalas. Angle mande has baro švetlos. Keravas le jakhenca a paľis les prindžard’om. Andre koda švetlos has o Milan! Achaľiľom imar. Koda hnedo čhavo has miro andělos. Paľis mange doavľas andro šero, hoj kole dukha le jileha mange avile, so šikaňinavas kole nadošale Romes. Dikhelas pre mande kole kale jakhenca a asaľiľas, sar te bi mange kamľahas te phenel, hoj man te merel namukhela. „Prebačín mange savoro. Dikhav tut but rado,“ phend’om leske andral. Priphandľas o jakha, hoj mange prebačinel a paľis pes našad’as. Ušťiľom upre. Terd’olas paš ma jov he e daj le dadeha a but rovenas. „S’oda mamó?“ phučľom later. E daj man zorales chudelas. Doavľas mange andro šero, hoj sar somas le Milanoha, ta jon man uštavenas upre andal o meriben. Akanak pes mange dichínelas but lačhes. Paľis mange o doktora imar ňič naarakhle. O jilo mange marelas sar harangos. „Milan, hem tu sal miro andělos,“ phend’om leske. „Diliňaľiľal, more? Te me som andělos, ta tu sal pekaris, haha.“ Aľe me džanavas miro. Olestar somas aver. Phiravas le Milanoha pre sredno škola. Ňikas naľikerav ňisoske. Imar nadikhav džung andro Roma. Nasudžinav e gend’i pal o obalis. Šoha nadžanen, ko šaj avel tumaro andělos! Paťav, hoj sako tumenge rakhena tumares Milanos.

Lili Kačová

Policie brání „chlapce“, kteří si „hráli“ se samopalem

Poslankyně Národní rady Slovenské republiky a předsedkyně poslaneckého klubu strany Sloboda a Solidarita (SaS) Natálie Blahová kritizuje policii za to, jakým způsobem se postavila k vyšetřování střelby na dům romské rodiny v osadě Varguľa v Pohronske Polhore. Podle poslankyně policie útočníky omlouvá a je k nim velmi shovívavá.

Slovenská policie se ke střelbě vyjádřila ve čtvrtek a vyloučila rasový a extremistický motiv útoku. „Vypadá to tak, že chlapci měli zájem o sex s dívkami,“ prohlásil na tiskové konferenci banskobystričský krajský policejní ředitel Štefan Šurka. Podle policie pak tuto verzi podporuje i fakt, že ani výslech příbližně osmdesáti svědků, včetně obyvatel osady, nepotvrdil, že by Romům někdo vyhrožoval nebo jim rasisticky vulgárně nadával.

„Musel jsem se na záznam vyjádření policie podívat několikrát a z různých zdrojů, abych si naplno uvědomila, že se mi nezdá,“ komentuje na svém blogu na Denníku N skandální policejní tiskovou konferenci poslankyně a cituje podle ní ty nejneuvěřitelnější výroky policejního ředitele:

...Jednali pod vlivem alkoholu, to bylo spontánní, chtěl vystřelit zřejmě do vzduchu, protože je samopal těžší, tak mu to zřejmě sklouzlo na ten dům.

...spíš si uvědomují, že se jednalo o frajeřinu a upozornění na sebe, tedy o obě tyto složky, i frajeřinu i upozornění na svou přítomnost.

...rasový motiv jednoznačně vylučujeme, chlapci měli zájem o zábavu s dívkami formou sexu.

Co podle Blahové z těchto vyjádření vysokého policejního důstojníka vyplývá? „Pachatelé nazývají shovívavě chlapci, z čehož by nepozornému posluchači mohlo vyplývat, že šlo o nějakou pubertální mládež. Samopal však měli v rukou muži ve věku od 24 do 27 let. Navíc recidivisté, kteří měli časté potyčky se zákonem. Je policejní ředitel nazývá chlapci. Vlastně jsou to takoví rošťáci se samopalem,“ uvádí poslankyně a dodává, že policista evidentně ve svém vyjádření brání útočníky. „Připomíná, že to bylo pod vlivem alkoholu. Čím nám chtěl zřejmě naznačit, že ani netušili, co dělali,“ píše Natálie Blahová.

Naprosto zděšená pak byla poslankyně v momentě, kdy policista na obranu pachatelů fabuluje o tom,

že byl samopal pro „chlapce“ těžší, asi se mu jen sklouzl z ruky a asi proto vystřelil pěti ranami rovnou na dům a do oken spící rodiny.

Tragické je podle poslankyně SaS definování trestných činů jako „frajeřina a upozornění na sebe“. „Nevím, kde v trestním zákoně se tyto termíny používají, ale dozvěděli jsme se, že „obě tyto složky, tedy „i frajeřinu i upozornění na sebe,“ si chlapci uvědomili,“ dodává Blahová.

„No, a závěrem – prý rasový motiv činu neexistuje, poněvadž chtěli sex, což je jasným důkazem toho, že o rasový motiv nešlo. Vždyť normálně – kdyby byli rasisti, nešli by za sexem s Romkami. Kdyby jim daly, tak by nestříleli. Logika. Ano, přesně takto postupují mladí muži při zájmu o sex. Přijdou doprostřed vesnice se samopalem v ruce a pokud jim neobtěžují tři nejkrásnější panny, střílejí do obytných domů. Jen je zajímavé, že si toto nedovolili ve své „bílé“ vesnici. Ale žádný rasový motiv,“ podivuje se nad vyšetřováním policie poslankyně Národní rady Slovenské republiky a předsedkyně poslaneckého klubu strany Sloboda a Solidarita (SaS) Natálie Blahová.

ryz

Hloupý Ervin

(druhá část)

Když Ervin uviděl dům starce, nemohl uvěřit svým očím! Dům byl jako z pohádky, schody ke vchodu vedly do velkého mohutného stromu porostlého květinami všech barev a druhů, od malých modrých kvítků až po rudé orchideje. Na květinách poletovali včely a neznámí brouci, kteří jako by byli z kovu odrážejícího všechny ty barvy. U domu byl potok, na němž pluly bílé okrasné lotosy. Ve větvích a nad střechou poletovali ptáci. Z křoví, které se nacházelo poblíž, se náhle ozval praskot větví. Na mýtinu vyšel bílý jelen, který měl parohy jako větve stromů. A jeho modrozelené oči zářily jako dva smaragdy. Jeden paroh byl ze zlata a druhý ze stříbra. Ten zlatý měl na sobě ovoce a květy, zatímco ten druhý padající listí a na vrcholku led a sníh. Ervin málem zkameněl a s otevřenou pusou zíral na to stvoření. Aniž by si to uvědomil, stařec mu slezl ze zad. Aby toho nebylo málo, slunce jako by se zakrylo rudým pláštěm. Všechno dostalo rubínový nádech. To už bylo na Ervina moc. Ervin omdlel.

Veronika Kačová

Dilino Ervin

(dujto koter)

Sar o Ervin dikhľas kher, kaj o phuro bešel, našťi oleske paľalas. O kher dičholas sar andal e paramisa, o ganki džanas paš o vudar andro baro stromos, so pre leste baronas kvitka pherdo farbencia, khatar cikne belave kvitka ži khatar lole orchidea. Andro kvitki lecinenas o berevľa the o kirme, save sar te bi avľanas khatar metalos, savo odmarelas savore kole šukar farbi. Paš o kher ehas paňi, pre savo dičholas šukar lotosi. Andro krakos the pre strecha lecinenas o čirikle. Khatar bura, savo ehas paše, ňisostar ňič chudľas te praskinkereľ o krakos. Pre čistinka pes sikhad’as parno jeleňis, ehas les parohi sar kraka khatar stromos. The leskre belave jakha labonas sar duj smaragdi. Jekh parohos ehas somnakuno, aver rupuno. Pre koda somnakuno ehas ovoce the kvitka, mek koda dujto, lestar pernas tele o prajtora the upre les ehas legos the jiv. O Ervin maj ačhiľas sar bar, the phundrade mujeha dikhelas pro vod’i. Aňi kalestar nadžanelas, kaj o phuro leske geľas tele khatar dumo. The te bi oda mek naavľas čepo, o khamoro pes zagaruďa andre lolo gerekos. Savoro chudľas rubinovo dzeka. Kada imar ehas perdal o Ervin but. O Ervin zamuľas.

Veronika Kačová

Miro dživípen

Kamľomas bi tumenge akana kadaj te prephenel calo miro dživípen. Avľahas bi oda bari paramisa, ta mušínav tumenge oda te charňarel. Vičínav pes Simon, som andal o cikno gavoro a som romano čhavo, zijand. Ta, majind’omas bi te kezdinel, sar somas ternoro. Somas cikno čhavoro bare kanenca a díline mujeha. Pro peršo stupňos andre zakladno škola mange savoro džalas sar pal o čhil. But barata, pherdo jedňički a čepo poznamki. Dživípen bi o pharípen. Sar pregeľom pro dujto stupňos, ta pes imar polokes miro dživípen meňinelas. Ňisave barata, pherdo pětki, dvojki andal o ľikeriben. Has varekaj andre mande garudo koda lačho čhavoro, aľe... me imar nakamavas te avel koda sikhaduno čhavoro. Soske? No, kamavas te avel frajeris! Aľe but mange oda nadžalas. Ko bi pes kamľahas te bavinel ole Romeha, le Simoneha, so les bare kana a najdilíneder muj, so dikhľan? Me korkoro bi pes manca nabavind’omas. Khere nahas ňič lačhes. La dake has savoro jekh a o dad has mindig mato. Jekh manuš, so man achaľolas a has miro baratos, has miri phuri daj. But rado la dikharas. Has oda but god’aver džuvľi. Savoro man sikhad’as. Jekhvar, imar sar somas baro, mange čačes dogeľas e zor. Čhide man avri andal e but’i, mukhľas man e piraňi a o papus muľas pro infarktos. „Mušines te asal, tajsa avela goreder a paltajsaste imar talam aňi naavela,“ phend’as mange e baba. Asavas mange. Mindig la perdal mande has varesavi god’i. Mindig mange lakre lava lavas ko jilo. Jekhvar, sar mange has bišuštar berš, kamavas te avel prindžardo, bachtalo. Geľom pal miri phuri daj a phučľom later, so majínav te kerel, kaj te avav bachtalo. „Mro čho, ko dochudňípen nane ňisavo vitahos, mušinel pes odoj te džal pešones,“ phend’as mange e phuri daj. A mek phend’as mange, hoj som but jizdrano, kavka sar savore manuša. „Hin tut but siďardo dživípen,“ vakerlas mange. Som rado, hoj somas paš late, sar merelas. Lakri posledno god’i, so mange phend’as, has: „Nalačhes hin, hoj o berša denašen, aľe lačhes hin, hoj tu kirigines.“ Has la čačípen... mindig la has čačípen. He te kadaj e baba nahas, lakri god’i manca has perdal miro calo dživípen. Jekhvar, sar džavas andre nevi but’i, so man aňi nabavínelas, zaterďiľom. Gondolind’om mange, hoj dikhľom la baba. Sar terďiľom, ta pregeľas khatar mande autobusis, siďardo sar balvaj. Te na terďiľomas, ta bi kadaj imar naavľomas. Gondolind’om mange pre koda, so mange e baba phend’as, hoj man hin but jizdrano dživípen. Terďuvavas a dikhavas pro manuša, sar siďaren a sar andre peste ispiden. A ňiko nadičholas, hoj hino bachtalo. Savore has sar bi o dživípen. Te dživel, hin oda najbareder so pes del, bo pherdo manuša ča predživínen. Imar oda achaľiľom. Visard’om man a maškaral khatar ole manuša terďolas miri phuri daj. Chudľas man pal o muj a me ušťiľom a chudľom te dživel. Has mange tranda he ečta berš. Irinavas kňižki, dživavas. Pre ňisoste nasiďaravas. Pherdo manuša andal e but’i mandar asanas a phučkerenas mandar, či vareso nacirdav. Paľis peske oda pal mande gondolínelas he miri famel’ija. Aľe mange oda has jekh. Me džavas dureder. Sar mange has penda berša, ta man has imar štar šukar čhavore. O love pro učti. Čujinavas man sar čercheň. A oda savoro ča vaš oda, hoj man zastavind’om a phundraďom o jakha. O berša denašenas, aľe me man vaš oda natrapínav. Miri but’i imar kerd’om. Sar pašľuvavas pro mulano haďos, užaravas... pre miri phuri daj.

Lili Kačová

Volné vstupy do výstav 28. října 2017
na Den vzniku samostatného Československého státu.

Všechny programy se konají v Muzeu romské kultury,
není-li uvedeno jinak. Změna programu vyhrazena.

Muzeum romské kultury, s. p. o.
Bratislavská 67, Brno
+420 775 407 065 / +420 775 972 782
propagace@rommuz.cz
facebook.com/muzeum.romske.kultury
rommuz.cz

muzeum

romské

m r k

kultury

stálá expozice

Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě.

přechodné výstavy

13. 10. 2017 – 25. 2. 2018
Bez nenávisti? / HateFree?
Vernisáž: 12. 10. 2017 17:00

Výstava Bez nenávisti? navazuje na projekt HateFree reagující na nárůst nenávistných postojů vůči menšinám v ČR a výstavu Hatefree? v Centru současného umění DOX v roce 2016. Její současná podoba se zaměřuje na romskou menšinu.

Vystavující umělci: Ivanka M. Čonková, Magda Fabiańczyk, Kundy Crew, Lukáš Houdek, Milan Kohout, Michaela Pospíšilová Králová, Tamara Moyzes, Csaba Nemes, Romane Kale Panthera, Tomáš Rafa, Moje Ralsko, Franceska a Sára, Richard Wiesner
Kurátorka: Zuzana Štefková

Doprovodný program k výstavě:

- 22. 10. 2017 15:00 Nedělní dílna k výstavě
- 26. 10. 2017 18:00 Komentovaná prohlídka s kurátorkou
- 15. 11. 2017 18:00 Filmová projekce a moderovaná diskuze ve spolupráci s festivalem Mezipatra
- 26. 11. 2017 15:00 Nedělní dílna k výstavě
- 30. 11. 2017 18:00 Komentovaná prohlídka s kurátorkou
- 10. 12. 2017 18:00 Výšivkářský workshop s aktivistickou skupinou Kundy Crew

3. 11. 2017 – 28. 1. 2018
Vesmír je Černý / O kosmos hino kalo

Vernisáž: 2. 11. 2017 18:00
Dětská vernisáž: 2. 11. 2017 16:00
Moravská galerie – Místodržitelský palác, Moravské nám. 1a

Umělecký projekt Ladislavy Gažiové konstruuje chronologický příběh romského umění na základě sbírkových fondů Muzea romské kultury. Osvobozuje tento vizuální materiál z bezčasí, do kterého jej zvykově vřazují stereotypně nadužívané kategorie insitní umění nebo Art Brut. Naopak zdůrazňuje formální a stylové momenty tvorby, které mají filiaci k „obecným“ dějinám umění a vyhledává vazby ke konkrétním společensko-emanipačním fenoménům v historii Romů. Historický čas, formální proměny a angažovaný obsah tvoří trojici vektorů, která v interpretaci Ladislavy Gažiové rozbíjí dosavadní monolit selankovitého pohledu na romské umění. Součástí výstavy je prezentace výsledku uměleckého sympozia (5. setkání romských umělců), které autorka vedla v září letošního roku v Brně v Muzeu romské kultury. Výstavní projekt je výsledkem spolupráce Moravské galerie s Muzeem romské kultury.

Kurátoři: Ladislava Gažiová, Ondřej Chrobák

Doprovodný program k výstavě:

- 8. 11. 2017 17:00 Komentovaná prohlídka s kurátorkou
 - 7. 12. 2017 17:00 Čtení z romské literatury a křest Bulletinu Muzea romské kultury
- Místodržitelský palác – Art Mapa

veřejné akce

25. 10. 2017 18:00
Ozvěny Romfestu – filmový a hudební večer nejen pro pamětníky
Na pamětnickém večeru, při projekci archivních filmů a fotografií, budeme společně vzpomínat na I. ročník světového festivalu Romfest (1990). Součástí večera bude koncert Antonína Gondolána. Společenská událost bude spojena s vyhlášením a předáním Ceny Muzea romské kultury za rok 2017.

Akce se koná za finanční podpory statutárního města Brna

Ceník inzerce:

celá strana (rozměr 26×40) – 5 000 Kč
1/2 strany (rozměr 26×20 nebo 40×13) – 3 500 Kč
1/4 strany (rozměr 13×20) – 1 500 Kč
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakování 25 %. Žádosti o inzerci posílejte na: holomkova@srnm.cz

Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Vydávání Romano hangos
podporuje Ministerstvo kultury ČR

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky.

Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Jan Horváth-Döme, Karel Holomek. Sazba: Radim Šašinka. Elektronická verze: www.srnm.cz. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov; Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010.

Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.

4.11.2017
DJANGO FEST

Feri & Gipsies
Mr. Loco
Galiani Gypsy Jazz
Imperio

Live Music Party

World music
Balkan / Latino
Gypsy Jazz

RADOST
concert & culture hall
CEJL 52, BRNO
19:00 - 01:00
160/180 Kč

SRNMČESKÝ
PÁLACE
www.srnm.cz

MINISTERSTVO KULTURY